

A vári győzelem napjára

Egy nap reggelén az egri vár falán őrködő katonák örömteli hírral futottak a vár kapitányához: Elment a török!

A kezdetben hitetlenkedve fogadott jó hír valóságáról meggyőződve, a romos vár fáradt, törődött védői a nagy lelki teher alól megszabadulva, Istennek hálát adva adhették át magukat, a feltétlen örömnél. Megszabadultak az állandó életveszélytől, a szinte pihenés nélküli, embert próbáló harctól és védelmi munkától.

Az életben maradottak átélhették azt a semmi máshoz nem hasonlítható jó érzést, hogy erőfeszítésük, hősi helytállásuk, nem volt hiábavaló.

1552. október 17-én Egerben olyan hősi helytállás hozott győzelmet, mint amelyről a görög dalnok énekel: "... Vándor vidd hírrül a spártaiaknak, megcselekedtük, amit megkövetelt a haza." Az egri diadal a magyarság marathoni győzelme, ahol a kishitűség, kétségbeesés fölött a hősiesség győzött.

Az egri győzelem ünnepén az első szó a hálaadásé: Hála legyen a Mindenhatónak, hogy a maroknyi egri várvédő seregnek megadta a világraszóló győzelmet. A második szó a köszöneté, amely azokat illeti, akik Dobó Istvánnal az élen ezt kivívták.

A várostrom lefolyását, történéseit, elsősorban Gárdonyi Géza halhatatlan műve: Az Egri csillagok alapján ismerjük. Az írók természetesen élnek azzal a szabadsággal, hogy műveiket olvasmányossá tegyék, de tudjuk, hogy a regény megírását, hosszú évek kutatómunkája előzte meg. A tények többsége hiteles és nem nehéz elképzelnünk, hogy milyen megpróbáltatásoknak voltak kitéve a várvédők, és helyzetük korántsem volt romantikus.

Az egri vár nem tartozott a legjobban kiépített erősségek közé, és a védhetőség javítását célzó munkálatok is csak részben készültek el. A török által „Rozzant akolnak” titulált várat, a sokszoros túlerőben lévő, jól képzett és győzelmekhez szokott sereggel szemben kellett megvédeni.

Dobó István 1935 fővel, ebből 1809 fegyveressel készült a várvédelemre. Miközben sorra elestek Eger elő várai és a várt segítség helyett csupán ígéreteket kapott. Tudatosul a várkapitányban, hogy a gondviselés kegyelmén kívül csak önmagára és katonáira számíthat. A diadal kivívásakor Egerben Dobó mellett a saját népe állt és nem fizetett zsoldosok hada. Ezért is hitt a sikerben, amint Gárdonyi nyomán vallja: „A vár ereje nem a kövekben, hanem a várvédők lelkében van”.

A történelmi előzmények ismeretében megfogalmazhatjuk, hogy a segítség nyújtás egész Európa érdeke lett volna. A török birodalom hódítási kísérletei időről-időre megújulva az egész keresztény világot veszélyeztették, amit csak Magyarország tudott visszatartani.

Ennek kimagasló egyénisége volt Hunyadi János, majd Mátyás király, aki megszervezte az akkori Közép-Európa egyik legerősebb királyságát.

Mátyás halála után a belső viszályoktól meggyengült országunk elszenvedte a Mohácsi vereséget, amelynek ismert következménye lett az ország három részre szakadása.

A török azonban nem jutott tovább, a végvárrendszer katonáinak hősi helytállása ezt megakadályozta. Zrínyi Miklós legendás önfeláldozó harca – bukása ellenére- példáját adta annak a kitartásnak, lelkierejnek, hogy mindhalálig kell küzdeni az igazi értékekért. Szigetvár mellett megemlíthetjük a Kőszeget eredményesen védő Jurisich Miklós történelmi jelentőségű győzelmét, amely nélkül Bécs ostroma következett volna.

Eger hasonlóan fontos vár volt stratégiai szempontból is. Eleste után megnyílt volna az út az egész felvidék felé, veszélyeztetve még Lengyelországot is.

Milyen visszhangja volt a győzelemnek?

Tinódi pár hónappal a győzelem után foglalta versbe az egeri dicsőséget. Művét Zsámboki János a neves humanista - Ferdinánd király megbízásából - latinra fordította és ezzel a török felett aratott győzelem hírét Európa szerteismertté tette. A 17. és 18. sz-i történetírók rendre méltatják Dobó történelmi szerepét, jelentőségét.

A magyar írók, költők közül is számosan megemlékeztek az egeri győzelemről. Művet írt erről Arany János. Vörösmarty Mihály Eger című költeménye, az utolsó klasszikus hősi éneke a magyar irodalomnak, a melyet az egeri győzelem 275 évfordulójára írt.

Dobó István személye kedvelt hőse volt a népszínműveknek és vásári ponyvaregényeknek. Szigligeti Ede „Az egeri nő” címmel írt népszínművet, Tóth Kálmán pedig megteremtette az egeri nők hősiességét jelképpé avató Dobó Katica ragyogó alakját.

Hosszan sorolhatnánk még azon történészek és irodalmárok nevét, akik részeseek az egeri végvár leghíresebb kapitánya kultuszának terjesztésében. Megállapíthatjuk azonban, hogy ezt legeredményesebben remekművével Gárdonyi Géza építette be nemzeti- és történelmi tudatunkba.

Meg kell említenünk Apor Elemér: „Feje fölött a pallos árnyéka” című Dobó Istvánról szóló regényes életrajzát is, amelyben az egeri tradíciók között élre került a Dobó - kultusz.

Dobó István személyes sorsa nem alakult szerencsésen. Egy korábbi alaptalan vád miatt ítélet alatt, fővesztés terhe alatt állt. Ezt „királyi kegyből” ideiglenesen felfüggesztették, és ezzel a lelki teherrel kellett megszerveznie az egeri vár védelmét és győzelemre vezetni a várvédőket.

Az egeri győzelem után Dobó erdélyi vajda lett, de az ellene folytatott intrikák nem szűntek meg. A viszálykodó nagyurak Bécs elleni összeesküvéssel vádolják meg és egy „konceptiós” perben hozott ítélettel elérik, hogy a pozsonyi várbörtönbe zárják. Döbbenetes

tanulság : az árulást jól megfizetik, de a magyarságot győzelmesen védelmező egri hős majdnem börtönben hal meg.

A magyar átok, a feledés gyorsan emészt. Dobó István egri dicsőségét időközben a kortársak elfelejtik, és amikor a vádak hamissága kiderül, majd végre kiszabadul, már megtört öregember.

Dobó és várvédői történelmi magyar sorsot példáznak: A „mégis-morál” hősiessége tartotta meg ezt a keletről legnyugatabbra érkezett és a történelem gyakori viharában mindmáig megmaradt magyar népet.

Történelmi igazságtétel, hogy Dobó Istvánnak végül is szobra van Egerben. De a szobornak is jutott a megpróbáltatásokból. Az 50-es évek elején az ateista, materialista és marxista történelemszemlélet tagadta a „történelmi hős”, a nagy ember, a személyiség meghatározó jelentőségét. Döntő történelemformáló tényezőnek a tömeget, a népet tekintette. E szemlélet gyakorlati alkalmazásként levették Dobó István nevét és helyette a szoborra az „egri hősök” feliratot helyezték.

Soha többé ne engedjük, hogy megfosszanak minket a példaképeinktől. Kísérletet tettek arra is, hogy Zrínyi Miklóst, II. Rákóczi Ferencet, Széchenyi Istvánt és másokat is, lerángassák arról a szellemi piadesztálról, amelyet kiérdemeltek, állítva, hogy történelmi nagyjaink csak a saját birtokaikat védték.

Szükségünk van a példaképekre, az ideálokra, akik utat mutatnak a helyes, tartalmas életre és arra buzdítanak, hogy kövessük őket.

Boldog lehet az a nép, amelynek annyi őse volt hős és szent, mit a magyarságnak! Ép lelki élet nincs a szülőföld szeretete nélkül. Ma mélységes lelki szükségét érezzük annak, hogy fölmutassuk közösségünket nagy elődeinkkel, Dobó Istvánnal és hős várvédőivel.

Prohászka idézve: „Vérrel írta be azelőtt a magyar nép ittlétét Európa történetébe. Kelet hatalma a mi domború mellünkön tört meg. Nyugat civilizációja széles hátunk mögött indult virágzásnak. Kelet és Nyugat ellenséges árama e haza földjén roppant össze és elsodort

mindent és mindenkit: rómaid, szlávot, hunt, avart. Egyik sem tudott urává lenni e térnek, de urává lett a magyar, mert Isten állította ide, hogy karját Kelet felé feszítse, s szívét-lelkét Nyugat felé tárja, s a szellemet, a hitet, a műveltséget onnan vegye.”

Eger megkerülhetetlen része a hősi harcokat folytató országunk történelmének. Vegyük észre, hogy ma is védeni kell magunkat az anyagi túlerőben lévő globális környezettel szemben, amelyik feledtetni próbálja értékeinket, és akadályozni igyekszik országunk anyagi-, szellemi felemelkedését.

Merítsünk ehhez erőt az egri hősök példájából. Várunk kövei arra emlékeztetnek bennünket, hogy az igazi erőt a lelkünkben kell megtalálnunk. Dobó István kardja a jóért való küzdelmet jelképezi. Ha a szoborra pillantunk, azt is látjuk, hogy az a kard az ég felé mutat. Onnan várhatjuk a segítséget és a Himnuszunk szavaival, kérjük is azt:

„Isten áldd meg a magyart”

Dr. Vas Miklós 2010. október 17-i beszéde